

Matematické oddělení pobočky JČMF v Praze

Zpráva o činnosti za rok 2014

Pobočku JČMF v Praze tvoří tři oddělení: matematické, fyzikální a pedagogické. Oddělení pracují samostatně pod vedením svých zvolených výborů, ale zároveň spolupracují na přípravě společných programů. Rada členů se podílí na práci v České matematické společnosti (ČMS), České fyzikální společnosti (ČFS), Společnosti učitelů matematiky (SUMA) a Fyzikální pedagogické společnosti (FPS).

V první části roku 2014 se Výbor Matematického oddělení PP věnoval přípravě voleb a podílel se na přípravách ke konání Sjezdu JČMF, který se konal v Brně ve dnech 2.- 4. 7. 2014. Sjezdu JČMF se zúčastnili 2 delegáti Matematického oddělení (MO) a další členové MO se pak podíleli na práci ve sjezdových komisích, připravovali program pro rok 2014 a další období po sjezdu JČMF. Výbor se v roce 2014 sešel šestkrát. Členové výboru se také podíleli na programu celé pobočky v Praze. Připravují webovskou stránku pobočky a užívají nové logo pobočky.

Spolupráce se společnostmi, školami apod.

Členové Pražské pobočky se podíleli na přednáškách a na konferencích pořádaných vysokými školami a ústavy AV ČR a vědeckými společnostmi.

Uvedme příklady přednášek:

- 23. 5. Šolcová, A.: *Jak se matematici dorozumívají?*
O frazeologii a terminologii jazyka, přednáška pro FJFI ČVUT v Praze
- 11. 9. Šolcová, A.: *Chyba jako motivace*
Organon IX (Není chyba jako chyba), UP Olomouc a Záp.Univ. Plzeň, 2014
- 19. 9. Šolcová, A.: *First Steps in History of Computing in Czechoslovakia*,
Meeting of the Society of John von Neumann, IT Star Szeged, Hungary 2014
(spolupráce MO PP JČMF, České kybernetické společnosti a Společnosti Johna von Neumanna)
- 4. 11. Šolcová, A.: *Kapitoly z teorie čísel*,
přednáška pro studenty Gymnázia Christiana Dopplera, Praha 5
- 2. 12. Šolcová, A.: *Interpretace ve vědě*, Seminář Filosofické problémy informatiky (FPI),
MFF UK Praha - Malá Strana

V rámci Pražské pobočky působí pracovní skupina pro dějiny exaktních věd HEXA. Z jejího programu vyjímáme:

11. března 2014

Antonín Vrba, Milan Patka: Steinichovy astronomické hodiny z roku 1911

Alena Šolcová: Hodiny orlojového typu v Lieru, Belgie

Roman Pipek: Astronomické hodiny v Mnichově

Alena Šolcová: Le Verrierův objev nové planety
(Medailónek k výročí francouzského astronoma Le Verriera).

8. dubna Procházka Prahou po stopách matematiků a astronomů
(Z Pohořelce Menším Městem pražským)

27. května 2014 od 17 hod.

Alena Šolcová:

Astronomický zlomek nalezený u Rukopisu Královédvorského.

Členové pracovní skupiny pokračují ve studiu nově objevených pramenů, které poskytla Rukopisná společnost.

Rovněž pokračuje spolupráce s Horologickou společností se sídlem v Soběslavi a v Praze.

Členové Matematického oddělení připomněli
100. výročí vynikajícího numerického matematika a astronoma Zdeňka Kopala
na semináři SEDMA v úterý 25. března 2014:

Martin Šolc, Astronomický ústav MFF UK:

Zdeňk Kopal a těsné dvojhvězdy

Alena Šolcová, FIT ČVUT v Praze:

Numerické metody v astronomii

Na podzim jsme se věnovali také základům teorie množin:

V úterý 14. října 2014 od 17 hod. přednesl

Libor Koudela z Ústavu matematiky a kvantitativních metod, Univerzita Pardubice,
přednášku na téma:

Mezník v historii teorie množin

100 let od vydání Grundzüge der Mengenlehre Felixe Hausdorffa

Felix Hausdorff - astronom, optik, matematik, básník, spisovatel

Jeho výsledky a dramatický osud.

V úvodní části přednášky byl připomenut život Felixe Hausdorffa (1868-1942) spolu s jeho matematickým i literárním dílem. Další část byla věnována Hausdorffově knize *Grundzüge der Mengenlehre* z roku 1914, která měla zásadní vliv na vývoj topologie a teorie množin.

Speciálně ovlivnila generaci matematiků soustředěných kolem časopisu *Fundamenta mathematicae*, vycházejícího od roku 1920.

V roce 2014 se konaly v rámci Semináře pro dějiny matematiky, informatiky a astronomie SEDMA i další přednášky.

22. dubna 2014

doc. RNDr. Vladimír Petkevič, CSc., Ústav teoretické a počítačové lingvistiky FF UK:

Čeština ve věku počítačů – Jazykové korpusy

13. května 2014

Zdeněk Halas, KDM MFF UK

Archimedova metoda

17. června 2014

Jan Mareš, KM FJFI ČVUT v Praze

Algebraické rovnice od Cardana ke Galoisovi

18. listopadu 2014

Alena Šolcová, FIT ČVUT v Praze

Jakubova hůl a Levi ben Gerson (1288 – 1344)

Umění výpočtů a astronomie židovského astronoma

Úterý 9. prosince 2014

Jan Fábry, Fyzikální ústav AV ČR Praha

Průvodce Keplerovým spisem:

Novoroční dárek aneb o šestiúhelníkové vložce

(Strena seu De nive sexangula ...)

O nejtěsnějším uspořádání koulí

Semináře se od zimního semestru konají v úterky od 17 hodin

Daší přednáška je na programu 13. ledna 2015:

Petr Scheirich, Astronomický ústav AV ČR

Historie navigace

Od starověku po 20. Století

Další akce

A. Ateliér orlojníka pražského orloje, Sadská

Plánovaná návštěva ateliéru orlojníka Petra Skály v Sadské u Poděbrad se konala ve čtvrtek 29. května 2014 odpoledne. Zájemci byli přátelsky přijati a ocenili prohlídku

- 1) rekonstruovaných polo-orlojních hodin renesančního stroje katedrály sv. Víta, před jejich umístěním na věž

a prostudovali

- 2) ekliptiku staroměstského orloje z roku 1865.

B. Klášter v Teplé u Toužimi a okolí

Již po páté jsme uspořádali letní putování po stopách matematika a astronoma Aloise Martina Davida v sobotu 16. srpna a v neděli 17. srpna 2014. Cesta po stopách astronoma Aloise Martina Davida, čtvrtého ředitele hvězdárny v Klementinu, v okolí premonstrátského kláštera v Teplé na Karlovarsku pokračovala v podvečer přednáškami a astronomickým pozorováním

s odborným výkladem. Konala se v okolí premonstrátského kláštera v Teplé u Toužimi a na biofarmě v Nežichově na Karlovarsku. Na podzim ve středu 29. října 2014 při setkání HEXA a SEDMA seznámil Roman Pipek a další účastníci přítomné s novými výsledky z putování po stopách Aloise Martina Davida.

Spolupráce s pobočkami

Matematické oddělení i celá Pobočka v Praze rozvíjí spolupráci s jinými pobočkami: Např. pro členy pobočky Pardubice byla uspořádána na podzim procházka Prahou, konkrétně Starým Městem pražským po stopách matematiků, fyziků a astronomů, členové Pražské pobočky se účastnili setkání členů Středočeské pobočky a pokračují v přípravě společných projektů pro rok 2015.

Velký zájem vzbudila přednáška o působení Bernarda Bolzana v Praze na mezinárodní konferenci *Bolzano in Prague 2014* konaná dne 20. 7. 2014 pod názvem *Bolzano's Trial in Prague*. Na organizaci se podílela Univerzita v Amsterdamu, Univerzita ve Warwicku, CTS Praha, Společnost Bernarda Bolzana v Salzburgu, FÚ AV ČR. (Zpráva je uveřejněna ve Věstníku AV ČR).

Propagace činnosti

Pozvánky na semináře získaly v posledním roce novou poutavou podobu grafických listů, které připravuje Roman Pipek. Za to mu náleží poděkování.

Péče o tradice

Pokračujeme v péči o památníky matematiků - členové Pražské pobočky v roce navštívili a upravili např. hrob Františka Nušla, profesora matematiky na ČVUT, v Břevnově, prof. Matyáše Lercha, profesora Masarykovy university v Brně, v Sušici a vzpomínkovou akci uctili památku prof. Zdeňka Kopala, profesora univerzity v Manchesteru, na Vyšehradě.

Závěr

Členové výboru MO Pražské pobočky pracují na přípravě webu a zdokonalení informací o činnosti Matematického oddělení a celé Pobočky v Praze pro všechny členy. Ke spolupráci budou více vyhledávat a zvat středoškolské učitele. Členové výboru MO podpoří celostátní kolo MO olympiády, které se v příštím roce koná v Praze.

Setkání členů Pražské pobočky se konalo 17. prosince 2014. Přednášel doc. Boris Tomášik z Univerzity Mateja Bela z Banské Bystrici na téma *Fyzika a hudba*. Při této příležitosti byla předána některá uznání přítomným členům pobočky (viz zpráva v PMFA 2015/1). Po přednášce účastníci nejenže vyslechli poutavý koncert muzikantů pod vedením doc. T. Vrby z FJFI ČVUT v Praze, ale i sami si zazpívali vánoční koledy.

V Praze dne 10. ledna 2015

Doc. RNDr. Alena Šolcová, Ph. D.
předseda JČMF pobočky v Praze

Prof. RNDr. Leopold Herrmann, CSc.
předseda MO pobočky JČMF v Praze